

Cselekvő vagy bábu?*

Gondolatok egy könyvbemutatóról

Roald Nygård norvég pszichológus „Aktør eller brikke?” című könyve „Cselekvő vagy bábu” címen (Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest) elérhető lett a magyar olvasóközönség számára is. A könyvbemutatóra a szerző maga is Magyarországra utazott, akárcsak az Oslóban élő magyar házaspár, **Kunszenti Ágnes és Kovács Ferenc**, akiknek az igényes fordítást köszönhetjük.

A *Cselekvő vagy bábu* tudományos módszerekkel vizsgálja az emberi önértelmezés kérdését, érintve ezzel a pszichológia és a pedagógia területét. Világos, követhető gondolatmenetének és szemléletes példáinak köszönhetően szakemberek és laikusok egy-

aránt érdeklődéssel olvashatják. Kitűnő alapul szolgálhat egy-egy ifjúsági alkalom, hittanóra vagy gyülekezeti bibliaóra témájaként, mert problémafelvetése, valamint a felvázolt alternatívák korosztálytól, foglalkozástól, világnézettől függetlenül mindenkit gondolkodásra, hozzászólásra készítetnek.

A mű „...arra a meggyőződésre épül, hogy az emberi természet megismerésére való törekvésünk befolyásolja, hogy milyenné válunk és milyennek tekintjük saját magunkat...” Nem mindegy, hogy a „cselekvő” vagy a „bábu” szerepében ismerünk-e önmagunkra. „Cselekvő” az, aki élete irányítását nem bízta a véletlen vagy valamilyen felsőbb hatalom akaratára, hanem többé-kevésbé befolyásolni tudja azokat; a problémákat és nehézségeket pedig kihívásként, próbatételként értékeli, s ezzel esélyt ad önmagának azok legyőzésére. Ezzel szemben a „bábu” úgy érzi, hogy az események alakulását azért nem képes befolyásolni, mert „külső környezeti tényezők, a sors vagy belső megváltoztathatatlan tulajdonságok irányítják”. Szemléletes, elgondolkodtató, olykor döbbenetes példák, kísérleti eredmények mutatják, mennyivel inkább hajlamos a „bábu” gondolkodás nélkül engedelmessé válni egy hatalmi rendszernek, vagy gyógyíthatatlan betegség diagnosztizálása után feladni minden küzdelmet.

Összegzésként a szerző „alternatív megközelítési módot mutat be, amely eredményteljes konstrukciónak tűnhet korunkban, amikor sokan érezzük úgy, hogy általunk nem befolyásolható körülmények áldozatai vagyunk. Ezzel hozzá akar járulni az emberi létet értelmesebbé tevő emberkép kialakításához.”

Természetesen nem mondhatjuk azt, hogy az emberiség könnyedén beosztható a fenti két csoport egyikébe, melyek között élesen kirajzolódna a határvonal. Sokszor az adott helyzet határozza meg, hogy a magunk urának vagy rajtunk kívül álló erők játékszerének érezzük-e magunkat. Sőt rendkívül izgalmas ebben az összefüggésben végiggondolni keresztyén mivoltunkat, hiszen örömmel és hálával valljuk Isten jelenlétét és életünkre gyakorolt hatását. Bábuk lennénk hát? Cselekvő vagy bábu? Többnyire cselekvő, ritkábban bábu? Általában bábu, s csak kivételes esetekben cselekvő? ... Ugye, izgalmas a téma?

Hulej Enikő, Oslo

* Roald Nygård: Cselekvő vagy bábu? Közreadta és fordította Kunszenti Ágnes, Kovács Ferenc. Új Mandátum, Magyar Felsőoktatás, Budapest, 2003. 185 oldal, 1980 Ft.

Az Aktør eller brikke?-tól a Cselekvő vagy bábu?-ig

Egy csésze kávé mellett kezdődött az Oslói Egyetem egyik diákbüféjében. Kollégám, Jørg Kvam hívott meg, hogy találkozzam Kunszenti Ágnessel, aki éppen doktori disszertációján dolgozott. Ágnes addigra már olvasta *Aktør eller brikke?* című könyvemet, mely felkeltette érdeklődését. Innen indult egy rendkívül inspiráló együttműködés velem és Kovács Ferencsel, akit szintén hamarosan volt szerencsém megismerni. Ma legjobb barátaim közé tartoznak.

A könyv az emberi természetre vonatkozó kép megosztottságából indul ki. Abból, hogy egyesek hajlamosak magukat szabad, aktívan cselekvő, önmeghatározó embernek tekinteni, míg mások inkább passzív „bábunak”, külső erők kénye-kedvének, a sorsnak vagy belső megváltoztathatatlan tulajdonságoknak teljesen kiszolgáltatottnak. Először ezen elképzelések időnként egészen drámai következményeivel foglalkozik a könyv. Ezután a különböző „embertudományok” (pszichológia, szociológia, történelem stb.) nyújtotta emberképekre, mint önértelmezésünk fontos forrásaira irányítja a figyelmet. Az embertudományok természetesen fontosak, jobb élet megteremtéséhez nyújtanak ismeretalapot. De van egy másik, talán éppoly fontos oldaluk, amelynek nem mindig szentelünk különösebb figyelmet: ezek a tudományok nemcsak tükrözik, hogy milyen az ember, hanem hozzá is járulnak ahhoz, hogy milyenné válik. S éppen mert „szakemberektől” származnak, többé-kevésbé kifinomult módon befolyásolják önmagunkra vonatkozó legmélyebb elképzeléseinket. Ezért nem érektelel, hogy a tudományok gyakran többé-kevésbé bábuserű képet hagynak maguk után az emberről. Ennek kapcsán a könyv példákat hoz arra, hogy az önmeghatározó emberre vonatkozó elképzelést miként tartották és tartják egyesek elavultnak és próbálják tudományos körökben gyökerestől kiirtani.